

PRÍHOVOR

Vážené dámy, vážení páni!

Som veľmi rád, že už po tretí krát môžem na úvod „Celoslovenského astronomického seminára pre učiteľov - 2009“ povedať niekoľko slov.

Po prvé, čo najsrdečnejšie Vás vítam v mene Doc. RNDr. Jána Svoreňa, DrSc., riaditeľa Astronomického ústavu SAV v Tatranskej Lomnici, na pôde ktorého sa seminár koná. Vítam Vás aj v mene organizačného výboru seminára, ktorý vedie RNDr. Ján Rybák, CSc, za efektívnej spolupráce Mgr. Mareka Husárika, PhD., Ing. Lubomíra Klocoka, CSc. a Pavla Bendíka. Ďalej Vás vítam v mene vedenia KC ACADEMIA, a ako vedúci projektu LPP-0146-06 „Stretnutia s vesmírom“, ktorý financuje Agentúra na podporu výskumu a vývoja, aj v mene svojom.

„Celoslovenský astronomický seminár pre učiteľov - 2009“ je pokračovaním podobného seminára, ktorý sme organizovali v rokoch 2007 a 2008. Koná sa v prekrásnom prostredí Vysokých Tatier, na počiatku jari a verím, že tento pracovný seminár bude úspešný nielen pre Vás, ale hádam aj pre nás, a to vo viacerých smeroch. Tohtoročný seminár je posledný v rámci nášho projektu, koná sa v Medzinárodnom roku astronómie 2009 (IYA 2009), ktorý má jednoduchú, ale veľmi dobrú myšlienku – „Vesmír, objavuj ho pre seba“. Cieľom Medzinárodného roka astronómie je ukázať postavenie Zeme a ľudstva vo Vesmíre, vlastným pozorovaním odhaľovať krásy dennej a nočnej oblohy, vzbudiť záujem mladej generácie o astronómiu a zdôrazniť význam astronómie pre ľudstvo.

Medzinárodný rok astronómie je akciou Medzinárodnej astronomickej únie, ktorej členom je aj Slovenská republika, a koná sa pri príležitosti prvého pozorovania hviezdnej oblohy ďalekohľadom, ktoré uskutočnil Galileo Galilei v roku 1609. Koordinátorom tejto akcie na Slovensku je Astronomický ústav SAV.

Ak som v roku 2007 vo svojom príhovore uviedol, že 50. výročie vypustenia Sputnika 1, sa považuje za začiatok kozmickej éry, za veľké víťazstvo ľudského umu, keď človekom vyrobené teleso prekonalo zemskú gravitáciu a vyletelo do kozmu, tak vynájdenie ďalekohľadu otvorilo cestu pre detailné poznanie vesmíru a telies v ňom sa nachádzajúcich. Ďalekohľad znamenal a znamená obrovský pokrok a možno by sme jeho vynález mohli porovnávať s vynajdením kola Sumermi. Dnes pomocou ďalekohľadov a citlivých detektorov sa pozeráme nielen na detaily na jednotlivých planetách, ale dokážeme sa pozrieť aj do centra našej Galaxie, hľadať planéty mimo Slnecnej sústavy, detegovať prvé záblesky svetla, ktoré sa oddelilo od hmoty pred 13,7 miliardami rokov. Z malého „kukátko“, ktorým Galileo okrem iného objavil 4 mesiace Jupitera (Io, Európa, Ganymedes a Kalisto), sme sa prepracovali k ďalekohľadom o priemere 10 metrov a zlučovaním signálov z menších ďalekohľadov, napr. 4 ďalekohľadov s priemerom zrkadiel 8 metrov, pomocou matematiky a techniky vytvoriť ďalekohľad s efektívnym priemerom 16 metrov. Získané výsledky prekračujú rámec všetkých očakávaní a nielen astronomického výskumu.

V tomto roku si pripomíname 90. výročie tragickej smrti astronóma, politika a generála, Milana Rastislava Štefánika, ktorý 4. mája 1919 havaroval ním riadením lietadlom pred pristátím na letisku v Ivanke pri Bratislave. A čo je v tomto smere pre všetkých nás mimoriadne dôležité je to, že Štefánik začínal svoju prácu v astronómii, cez ktorú sa dostal do najvyšších politických a spoločenských kruhov v Paríži. Štefánik bol tou osobou, ktorá sprostredkovala stretnutie prof. T.G. Masarýka a dr. E. Beneša s politickou špičkou v Paríži, na základe ktorej sa začala rodiť myšlienka a nakoniec sa aj realizovala – vznik samostatného štátu Čechov a Slovákov - Československa. Štefánik od roku 1915 do roku 1919 patril k trojlistku, ktorí „riadili“ vznik Československa a jeho medzinárodného uznania.

Naši kolegovia a priatelia, vážené dámy a vážení páni, sa Vám pokúsia priblížiť najnovšie poznatky, ktoré pribúdajú tak rýchlo, že ich niekedy nestačia sledovať ani sami odborníci (včera večer som na internete dočítal, že ideme hľadať život na asteroide CERES). Takto získané poznatky v niektorých prípadoch zásadným spôsobom menia doterajšie predstavy o vesmíre a v ňom sa nachádzajúcich telies. A samozrejme. Slúžia aj ľuďstvu. Z mnohých by som uviedol kozmickú navigáciu lietadiel, lodí a aut, kozmické počasie a pod.

Po druhé, každá konferencia či seminár, našu akciu nevynímajúc, majú spolu s rozširovaním si vedomostí, aj ďalšie aspekty: kultúrno-spoločenské. Zišli ste sa tu z rôznych oblastí Slovenska, ba máme tu aj zástupcu z Českej republiky, rôzneho veku a pohlavia, rôznych záujmov a rôznych regiónov s diferencovanými ekonomickými možnosťami a krajoými zvyklosťami. Spája Vás však záujem o astronómiu – vedný odbor, ktorý v histórii ľudstva je jedným z najstarších, a aj dnes, v dobe internetu, keď je všetko na webe, ponúka ľudstvu nové myšlienky a sebarealizáciu. Veď tajomstva vesmíru sú takmer nevyčerpatel'né, tak ako túžba ľudí po vedomostiach.

Verím, že výmena skúseností a poznatkov medzi Vami v tejto krásnej, začínajúcej sa tatranskej jari, prinesie Vám nezabudnuteľné spomienky a obohatí váš život. A nielen to. Verím, a som presvedčený, že získané poznatky pretavíte svojim žiakom, študentom a známym, aby aj oni mohli spoznať krásu vesmíru a získali o ňom nové vedomosti. Keď Galileo objavil na povrchu Slnka tmavé miesta, dnes dobre známe slnečné škvrny, prišiel takmer o hlavu. Dnes, keď identifikujeme extrasolárne planéty, pozerame sa do vzdialenosti takmer 13,7 miliardy rokov – do času blízko zrodu nášho vesmíru, s nikým to ani nepohne. A to vďaka pokroku, ku ktorému prispela aj astronómia.

Veľmi nás teší, že ste prijali našu výzvu a na tento seminár sa v hojnom počte prihlásili. Je to pre nás výzva, aby sme sa Vám naplno venovali. Zároveň cítime, že semináre v rokoch 2007 a 2008, podľa mnohých vašich ohlasov boli úspešné, čo nás oduševňuje pri popularizácii astronomických poznatkov každým možným spôsobom.

Vážené dámy, vážení páni!

Záverom svojho príhovoru Vám chcem zaželať veľmi príjemný pobyt nielen na Astronomickom ústave SAV, ale aj v našom Kongresovom centre ACADEMIA, kde sa uskutočňuje veľké množstvo významných vedeckých konferencií za účasti hostí z celého sveta. História oboch týchto lokalít sa začala písať v roku 1987 (otvorenie AsÚ SAV) a 1989 (otvorenie KC). Astronómia má však v Tatrách hlbšie korene – začala prvým pozorovaním Slnka 19. septembra 1943 v novovybudovanej hviezdárni na Skalnatom plese.

Želám Vám, vážené dámy a vážení páni, aj mnoho užitočných a plodných diskusií pri vzájomnej výmene poznatkov z vyučovania astronómie na školách, pri vedení astronomických krúžkov, či iných podobných záujmových združení alebo v diskusiách všestranného záujmu.

Ďakujem Vám za pozornosť. Týmto pokladám náš seminár za otvorený.

Tatranská Lomnica, 24. apríla 2009

RNDr. Vojtech Rušin, DrSc.
Vedúci projektu LPP-0146-06 „Stretnutia s vesmírom“
Astronomický ústav SAV
059 60 Tatranská Lomnica